

Men leest hoofdschuddend. Enkele citaten zijn instructief genoeg: 'Een methodistisch Revival heeft steeds het drieërlei element in zich van onzuivere kennis van God en de Openbaring, onzuivere kennis van den mensch en onzuivere kennis van de relatie tusschen God en mensch'. 'De methodist negeert het absoluut en centraal karakter van het Pinksterwonder en daarmee tevens de levenshistorie van de Kerke Christi'. 'Het repristinatiebeginsel van het Methodisme is kerkverwoestend'. 'Een kerk kan een hybridisch iets dat geen kerk is en toch wil doen wat der kerke is, niet in zich opnemen zonder haar goddelijk karakter en hooge roeping te verloochenen'. 'Wij mogen wel met De la Saussaye vragen: 'Wat blijft er over van literatuur, wetenschap, kunst onder den invloed van het methodisme?' en antwoorden 'Niets'. Zij behooren der wereld toe en men laat ze aan de wereld over'. 'De methodist zoekt vondelingen in plaats van bondelingen'.

Wie zulke lasterlijke onzin op zich laat inwerken denkt terug aan Goethes verzuchting over de kerkgeschiedenis als een 'Mischmasch von Irrtum und Gewalt'.

Een gemiste kans

Het is mogelijk schouderophalend het stof van de voeten te schudden. Allard Pierson deed dit. Zelf heeft hij in zijn ouderlijk huis, dat een centrum was van Réveil-activiteit, de methodistische sfeer leren kennen als een 'behoedmiddel tegen vulgariteit'.⁷⁰ Levenslang is hij er dankbaar voor geweest. Hij is een eigen weg gegaan, ook in kerk en theologie. Hij weigerde zich in te laten met benepenheid en aanvaardde de consequenties.

Ik haat de kleinheid, die ons banden
voor aadlaarswieken geeft;
en angstig snoert aan veil'ge stranden
wat slechts in branding leeft.

In *Oudere Tijdgenooten* schreef hij dat smaad essentieel behoort bij Réveil-christendom en hijzelf (ofschoon agnosticus geworden) geen andere geslachtsboom wenste dan bespote vromen, die een 'volstreckte tegenstelling' vormen tot 'alles wat zweemt naar mondaniteit'. Mensen die het woord 'genade' hebben leren spellen kijken over onbillijke mensoordelen heen. Pierson schreef dat aanhangers van het Réveil lang in

70. P.L. Schram, 'Een behoedmiddel tegen vulgariteit'. In: *Documentatieblad voor de Nederlandse Kerkgeschiedenis van de negentiende eeuw*, nr. 28 (mei 1988), 13-21.